

Engagement-samenwerking in de micaketen

Resultaten van het engagement

- ✓ De autofabrikant heeft fulltime capaciteit aangenomen voor de inkoop van mica en is toegetreden tot het Responsible Mica Initiative.
- ✓ Er is meer bewustzijn ontstaan over de risico's op kinderarbeid in micamijnen.

Engagement-aanbevelingen

- Wees je ervan bewust dat sommige problemen diep in de toeleveringsketen verborgen zitten.
- Kies een onderwerp dat een sterke relevantie heeft bij het aangaan van een dialoog.
- Selecteer bedrijven die strategisch goed gepositioneerd zijn in de toeleveringsketen.
- Kies voor een benadering met meerdere belanghebbenden en maak gebruik van elkaars netwerk en expertise.
- Wees creatief in het uitoefenen van invloed in een dialoog.
- Engagementgesprekken komen van twee kanten.
- Deel de kennis en geleerde lessen binnen je netwerk.

Inleiding

Dit 'geleerde lessen' document beschrijft het *mica engagement* dat is uitgevoerd in het kader van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen¹. In deze *case* hebben Nederlandse pensioenfondsen samen-gewerkt met de ngo's Save the Children en Terres des Hommes, vakbond FNV en het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken om hun dialoog te versterken. Voor meer informatie over het Convenant Internationaal Maatschappelijk Beleggen Pensioenfondsen, zie de sectie 'achtergrond'.

Het engagementtraject dat de werkgroep in 2020 is aangegaan, richtte zich specifiek op een autofabrikant en een rechtstreekse leverancier in de toeleveringsketen van mica. Het doel was autofabrikanten en rechtstreekse leveranciers bewust te maken van de ergste vormen van kinderarbeid en lage lonen in de micasector door deze transparant te maken en de bedrijven aan te moedigen de problemen aan te pakken. De werkgroep boekte veel succes bij de autofabrikant. De samenwerking met de rechtstreekse leverancier ging ongeveer een jaar later van start en bleek lastiger. Dit document beschrijft het proces van het multi-stakeholder engagementtraject en de geleerde lessen voor investeerders en andere belanghebbenden die invloed willen uitoefenen op de productieketen van mica.

Een collectief multi-stakeholder engagement dat meerdere expertises samenbrengt, kan een verschil maken. De casus engagement met de auto-industrie over kinderarbeid in micamijnen, waar echte resultaten werden geboekt, laat dit zien.

¹ De volgende pensioenfondsen deden mee in de mica engagement casus: BPL Pensioen, Pensioenfonds Detailhandel, PME, Pensioenfonds Metaal & Techniek, Pensioenfonds Zorg & Welzijn, BPF Schilders, Rabobank Pensioenfonds.

Inzicht in de toeleveringsketen van mica

Wat is mica? Door zijn veelzijdige eigenschappen wordt mica gebruikt in een groot aantal producten en sectoren. De elektronica- en de auto-industrie zijn de grootste afnemers. Vanwege zijn hittebestendigheid en isolerende kwaliteit wordt mica vooral gebruikt in elektrische onderdelen van auto's en remvoeringen. Maar het zit ook in verf en cosmetica, waar het glitter toevoegt.

Mica is een veel gebruikt, maar vrij onbekend mineraal. De grootste micaproducten zijn India en Madagaskar. De winning van mica is meestal ambachtelijk en kleinschalig, wat betekent dat het op een informele manier en met de hand gebeurt. Dit maakt de werkomstandigheden extreem zwaar en gevaarlijk. Uit een recente [studie van Terre des Hommes](#) blijkt dat er in India 30.000 kinderen en in Madagaskar 11.000 kinderen in micamijnen werken. Hierdoor vormt de micamijnbouw een aanzienlijk risico voor lokale kinderen, met name doordat kinderarbeid, armoede en uitbuiting van kwetsbare gezinnen blijven bestaan.

De toeleveringsketen van mica is zeer complex en niet transparant, vooral in de autoproductie. Veel verschillende onderdelen in een auto (tot 15.000) bevatten kleine hoeveelheden mica. Hierdoor ontstaat een totaal volume aan mica dat zorgwekkend is, maar wat door de versnippering van het grote aantal betrokken toeleveringsketens onzichtbaar blijft. Bovendien hebben de ketens vele verschillende lagen, bestaande uit micamijnwerkers, meerdere tussenpersonen en verwerkers. Ook zorgt positie van China, als grootste importeur van de grondstof en de uitvoer ervan verder in de toeleveringsketen, voor gebrek aan transparantie in de keten.

Verschiede factoren dragen bij aan de kinderarbeid in micamijnen. Gebrek aan openbare basisvoorzieningen zoals scholen, waardoor gezinnen vastzitten in armoede en kinderen gedwongen worden bij te dragen aan het gezinsinkomen. De prijs van mica is zeer laag. Er wordt pas verderop in de toeleveringsketen waarde toegevoegd, waardoor de mijnwerkers weinig verdienen. Als gevolg van onder andere de droogte in de mijnbouwgebieden in Madagaskar is het meestal niet mogelijk in het levensonderhoud te voorzien of wat extra te verdienen met andere activiteiten zoals landbouw. De infrastructuur in de micamijngebieden is slecht en een beperkt aantal kopers passeert de mijnen. Daardoor hebben de mijnwerkers geen ruimte om te onderhandelen en geen mogelijkheid om naar de stad te gaan waar de micaverwerkers zitten.

Engagementproces en resultaten

Voor deze casus zijn twee bedrijven gekozen. De werkgroep benaderde een toonaangevende, consumentgerichte autofabrikant en een kleinere toeleverancier. De criteria voor de selectie van bedrijven in de autosector waren gebaseerd op bestaand onderzoek en benchmarking, bedrijfsrapporten van dataleveranciers die door de deelnemende pensioenfondsen worden gebruikt, en op haalbaarheidscriteria, zoals de mate van culturele afstand tot het bedrijf en hun positie binnen de sector.

De werkgroep begon zijn engagement door contact op te nemen met de autofabrikant. Tijdens de eerste gesprekken met dit bedrijf bleek dat zij zich bewust waren van mica en dat zij de toeleveringsketen voor de aankoop van de mica voor hun verven en lakken in kaart hadden gebracht. Tijdens de contacten tussen het autobedrijf en de investeerders, heeft het bedrijf zijn focus op mica versterkt. Ze benoemden een specifiek richtpunt voor mica en sloten zich aan bij het [Responsible Mica Initiative \(RMI\)](#). De fabrikant gaf aan dat het nuttig zou zijn als hun concurrenten zich beter bewust waren van de problemen in de toeleveringsketen van mica en als er een gelijk speelveld werd gecreëerd. Gesteld werd dat de investeerders van de werkgroep goed gepositioneerd zijn om hierin een rol te spelen.

De autofabrikant adviseerde een conferentie te organiseren via het platform [Drive Sustainability](#), waarvan veel Europese autofabrikanten lid zijn. De werkgroep zou bij Drive Sustainability een evenement kunnen organiseren om andere autofabrikanten (en leveranciers) te motiveren zich aan te sluiten bij RMI en due diligence te implementeren voor mica. Door de autofabrikanten bewust te maken van kinderarbeid bij de winning van mica in de keten, kunnen zij hun eisen opleggen aan leveranciers en zorgen voor meer transparantie in de toeleveringsketen. Dit is de eerste stap naar het uitbannen van kinderarbeid in de toeleveringsketen van mica.

Later in het proces is ook de leverancier benaderd. Al snel werd duidelijk dat de leverancier meer klant- en regelgedreven is. Als de autofabrikanten aan wie zij leveren om meer transparantie van de toeleveringsketen van mica zouden vragen, zijn zij bereid mee te werken. Zij hadden echter geen vragen over het probleem gekregen. Het bedrijf bleek grotendeels niet op de hoogte te zijn van het feit dat mica een cruciaal onderdeel is van andere componenten dan verf en aan verf verwante producten. Hoewel het bedrijf zegt dat zij van hun leveranciers verlangen dat deze de micaketten in kaart brengen, is het niet bekend of het bedrijf in feite het in kaart brengen van de micaketten door elk van zijn leveranciers controleert. De onderneming heeft weinig actie ondernomen naar leveranciers na klachten van klokkenluiders of andere problemen rond mensenrechten. Dit zou reden tot bezorgdheid kunnen zijn en mogelijk een teken van een niet-effectieve klokkenluidersregeling.

Geleerde lessen

Autofabrikanten en leveranciers zijn zich onvoldoende bewust van kinderarbeid in de micamijnbouw. Eén van de oorzaken hiervan is dat het probleem zich diep in de toeleveringsketen bevindt en dat bedrijven vaak een beperkt inzicht hebben in de herkomst van grondstoffen zoals mica, en de omstandigheden waaronder ze worden gewonnen. Een andere oorzaak is dat aan mica gerelateerde kinderarbeid vaak niet direct naar voren komt in de risicoanalyses van bedrijven. Dit is te wijten aan het gefragmenteerde gebruik van mica en omdat het over het algemeen in kleine hoeveelheden per product wordt gebruikt. Dit wordt niet altijd opgemerkt in de due diligence-processen van individuele bedrijven, terwijl het een belangrijk collectief probleem is voor een groot aantal sectoren die mica gebruiken.

De positie van een bedrijf in de toeleveringsketen is belangrijk. De leverancier van auto-onderdelen werkt vooral klantgestuurd en geeft aan dat er bij autofabrikanten weinig vraag is naar betere due diligence voor mica. Investeerders kunnen leveranciers beïnvloeden door in gesprek te gaan met de bedrijven waarin zij investeren: autofabrikanten. Omdat de fabrikant te maken heeft met de consument, is hij vatbaarder voor reputatierisico's als gevolg van negatieve sociale effecten en wellicht eerder ontvankelijk als het gaat om betrokkenheid.

Bedrijven opereren in verschillende culturele en regelgevende kaders. Het was duidelijk dat de West-Europese autofabrikant vanuit een heel andere context opereert dan de leverancier van auto-onderdelen met zijn hoofdkantoor in Noord-Amerika. Terwijl er in veel Europese economieën in snel tempo regelgeving inzake due diligence voor mensenrechten ontstaat en de aandacht voor verantwoorde mijnbouw de komende jaren verder kan toenemen, is de Noord-Amerikaanse aanpak traditioneel meer gericht op naleving.

De timing van de inzet is essentieel. De ontvankelijkheid van bedrijven voor reacties van investeerders wordt beïnvloed door het maatschappelijk debat op een bepaald moment. De timing van onze engagement was uitstekend, want er was al enig bewustzijn van de problematiek, maar er was meer druk nodig om de actie voor verantwoord mica te versnellen. De leidende positie van het autoproduktiebedrijf droeg ertoe bij dat we deze agenda konden doorzetten.

Engagementgesprekken komen van twee kanten. De vraag aan de autofabrikant wat wij kunnen doen om de problemen in verband met de mica-mijnbouw aan te pakken, bleek zeer nuttig om resultaten te boeken. Bij betrokkenheid gaat het niet alleen om het formuleren van door het bedrijf te bereiken doelen, maar ook om gemeenschappelijk besef van gedeelde verantwoordelijkheid om ernstige mensenrechtenkwesties te verminderen en te verhelpen.

Beleggers kunnen het gedrag van ondernemingen op verschillende manieren beïnvloeden. Behalve via directe betrokkenheid van ondernemingen kunnen beleggers ook indirect invloed uitoefenen. Dit kan door te lobbyen bij de toezicht-houder, of via samenwerkingsverbanden in de branche of initiatieven waarvan bedrijven deel uitmaken. De leden van deze werkgroep hebben Drive Sustainability benaderd om het bewustzijn over mica bij de leden te vergroten.

Op korte termijn is het bijna onmogelijk om het directe effect van de inzet te meten. De effecten van de toegenomen aandacht van het autobedrijf voor mica en het lidmaatschap van het RMI hebben tijd nodig om in de praktijk tot uiting te komen. Het is ook moeilijk om de positieve ontwikkeling los te koppelen van andere externe factoren. Om na te gaan of het positieve effect een gevolg is van de betrokkenheid, zou de looptijd van het project lang genoeg moeten zijn en zou er vanaf het begin sprake moeten zijn van monitoring (inclusief een basisstudie). Toch meent de werkgroep te hebben bijgedragen aan meer aandacht voor en actie inzake verantwoord inkopen van mica door de autofabrikant.

Achtergrondinformatie over het convenant (SER)

Over het convenant: het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen is december 2018 ondertekend door 73 pensioenfondsen, de Pensioenfederatie, zes ngo's, drie vakbonden en drie ministeries. Het doel van het convenant is dat de partijen de nadelige sociale en milieueffecten van beleggingen door pensioenfondsen voorkomen en aanpakken. Het aantal pensioenfondsen dat de overeenkomst heeft ondertekend, bedraagt 84 met een beheerd vermogen van 1.600 miljard euro. Dit is 94 procent van het totale belegde vermogen van Nederlandse pensioenfondsen.

In het convenant hebben de pensioenfondsen gekozen voor een aanpak voor het identificeren, prioriteren en aanpakken van risico's voor maatschappij en milieu op basis van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's).

In het convenant werken de pensioenfondsen samen met de Nederlandse overheid, ngo's en vakbonden, die hun kennis, ervaring en die van de lokale partners delen. Hierdoor krijgen de pensioenfondsen een beter inzicht in waar risico's zich kunnen voordoen - bijvoorbeeld mensenrechtenschendingen of milieuschade - en kunnen zij hun invloed aanwenden om problemen op te lossen en risico's te beperken. Het uiteindelijke doel is een positief effect te maken op de praktijken van de bedrijven waarin zij investeren. Meer informatie over op de website.

Samenwerken in casussen

Het Convenant heeft een 'breed spoor' en 'diep spoor'. Het Brede Spoor betreft alle ondertekenaars. Het heeft als doel dat alle Nederlandse pensioenfondsen de afspraken van het convenant, gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UNGP's, integreren in hun beleid en beleggingspraktijk.

In het Diepe Spoor werkt een aantal pensioenfondsen samen met de Nederlandse overheid, vakbonden en ngo's aan specifieke casussen. Een casus wordt geselecteerd op basis van de selectiecriteria die vooraf in het convenant zijn vastgelegd:

- De nadelige gevolgen van de casus moeten ernstig zijn.
- Het gezamenlijke onderzoek moet een meerwaarde voor de casus opleveren en de verschillende partijen in staat stellen hun specifieke expertise in te brengen.
- De casus moet ingaan op feitelijke en potentiële negatieve gevolgen voor fundamentele arbeidsrechten en mensenrechten, zoals vakbondsvrijheid, dwangarbeid en kinderrechten. De zaken moeten als voorbeeld dienen en leerzaam zijn, zodat het onderzoek een bredere relevantie heeft voor de gehele pensioensector en andere partijen.

Leden werkgroep

Pensioenfondsen

Danielle Essink, Robeco *namens Rabobank PF*

Ellen Kunst, MN *namens PME en PMT*

Frank Wagemans, Achmea Investment Management *namens BPF Landbouw*

Louise Kranenburg, Pensioenfonds Detailhandel

Rogier Snijdewind, PGGM *namens PfZW en BPF Schilders*

Save the Children

Josje Beukema

Terre Des Hommes

Kristina Ullrich

FNV

Michel Cardous

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Charlotte Bernhard

SER-secretariaat

Martijn Huijnen

Laura Abels

Colofon

Sociaal-Economische Raad

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK Den Haag

070 3499 525

communicatie@ser.nl

www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen

Foto's: Terre des Hommes/A. Kievit

© Sociaal-Economische Raad, 2022